

DADADISKURS

Sažetak: Dadadiskurs (dadaistički diskurs) je antidiskurs jer odbija da stupi u racionalistički, beli, imperijalistički poredak diskursa. On ne želi da vrši vlastitu kontrolu klasifikacijama, uređivanjima i raspodelama, i zato se prepušta stihiji misli i svesnom vođenju ka samoraspadu. Performativ dadadiskursa se formira (afirmiše) u polemici. U govornom modulu, u dadaističkim programima zvanim matinejama, on predstavlja skupinu teratologizovanih govornih činova koji provociraju nastanak pamfletskog diskursa. U srpskoj književnosti, dadaistički diskurs svojom entropičnošću ometa poredak diskursa koji je zasnovan na epskoj svesti, patrijarhalnoj kulturi i ideji napretka, odnosno evolucije.

Ključne reči: dadadiskurs, dada, poredak diskursa, polemika, performativ, entropija

*Doista postoji podrivanje ideje usred rečenice koja je izriče,
čak i kad bi ta rečenica bila čista od svakog
šarmantnog slobodnog postupanja s njenim smislom.
Dadaizam je pre svega hteo da privuče pažnju na to podrivanje.*

Andre Breton, „Drugi manifest“ (Breton, 1997: 46)

1. Priroda (fizika) i mehanika dadadiskursa

Prvi problem sa kojim se susrećemo u definisanju problema predstavlja određivanje mehanizama funkcionisanja dadaističkog diskursa, koga ćemo nazvati dadadiskursom. Dadadiskurs, dadaistički diskurs je akohezioni, hiperfleksibilni, radikalno-entropični, stohastički i relativizujući interdisciplinarni pojam. Hibridni neologizam, dadadiskurs nastao je, logično, spajanjem pojmova dade i diskursa. Ovu hibridizaciju koristimo kao jedan od primera čiji je cilj da pokažemo da dada, najradikalniji, u višestrukim negacijama samoiscrpljeni i samoukinuti avangardni pravac, osim pojavnog oblika korenske morfeme može ravnopravno da odigra ulogu i prefiksa. Priroda dada- prefiksa je subverzivna, metastazirajuća za sam pojam sa kojim srasta. Dadasofija je, tako ćemo reći, dadaistička filozofija bazirana na antiracionalističkim paradoksalnim principima, dadalingva je onda jezik koji razara sopstvenu sintaksu i negira nacionalnu komponentu jezika, dadaktivizam je aktivizam koji ima za cilj da sam sebe izneveri i ismeje a dadadvertajzing pojam koji upućuje na reklamnost antireklame. Shodno tome, možemo da izvučemo zaključak da je dadadiskurs pojam koji, kroz eksperiment, tekstualni ponajviše, ispituje do kojih se granica može ići u rasturanju bilo kakve veze u tekstu, tj. diskursu. Priroda pojma dadadiskursa, koji

definišemo, ispitujemo, zahteva od nas da budemo spremni na jezičke □ sintaksičke, semantičke, pragmatičke obrte u tekstu. Stoga se prirodno nameće poststrukturalistički, dekonstruktivni referentni sistem u kome na nivoima pojmova, hipoteza i zaključaka sprovodimo opit nad dadadiskursom. Definicija pojma nas, sa druge strane, pojmovima kao što su kohezija, elastičnost, entropija, stohastika i relativizam, direktno upućuje da ovaj naš tekst, tekst o dadadiskursu, metadadadiskurs, odenemo u semantičko polje egzaktne nauke kao što je fizika.

U radu ćemo tako ispitivati koheziju, fleksibilnost, fluidnost, entropiju, haotičnost i stohastičke elemente dadadiskursa. Problem definisanja dadadiskursa na kraju ćemo, poststrukturalistički, posmatrati kroz prizmu relativizma. Naime, razmatranje statusa dadadiskursa neodvojivo je od fukoovske ideje poretka diskursa prema kojoj se

„u svakom društvu produkcija diskursa u isti mah kontroliše, selektuje, organizuje i raspodeljuje, i to u izvesnim postupcima čija je uloga da ukrote moći i opasnosti diskursa, da ovladaju njegovim nepredvidljivim događajima, da izbegnu njegovu tešku i materijalnu opasnost.“ (Fuko, 2007: 8).

Kada genezu i intencije paradigme dadadiskursa sagledamo u sklopu fukoovskog iskaza dolazimo do objašnjenja odnosa društva prema dadi i posledično, dadadiskursu. Dada je avangardni pokret nastao 1916, u vreme najrazornijih dejstava u Prvom svetskom ratu, u ratnoneutralnoj oazi, Švajcarskoj. Pacifizam je osnovno dadaističko „ideološko“ opredeljenje, jer osuđuje apsurd i besmisao ratne destrukcije. Razum rukovođen ekonomskim interesima, profitom, dada smatra odgovornim za veliku svetsku klanicu i zbog toga ga napada u svojim tekstovima. Sve institucije društvene moći: političke, verske, sudske, akademske dada napada i po principu zakona akcije i reakcije biva sankcionisana, „hapšena“, prećutana, zaboravljena, marginalizovana. Diskurs dadaističkih tekstova okružuju stereotipske aksiološke konstatacije prema kojima se proglašava za neozbiljan, infantiln, lud, destruktivno anarhističan, nihilističan, jeretički. Dadadiskurs je, izvedimo hipotezu, antidiskurs jer suštinski, svojim satiričnim cinizmom odbija da stupi u rizičan poredak diskursa.

2. Kohezija

Sadržaj interdisciplinarnog pojma kohezije čine privlačenje, čvrstina, stabilnost, otpornost na dezorganizacione sile, i spoljne pritiske. U kontekstu diskursa, u razmatranju ovog potproblema krećemo od aristotelovskog stava da tekst treba da bude sintakstički i semantički dosledan, povezan, logičan, kohezion, da deluje smirujuće i urazumljujuće na recipijente. Pogledajmo onda ovaj stav u ogledalu, obrnimo ga i dobićemo akoheziona svojstva dadadiskursa. Dadadiskurs ima intenciju da isprovocira svog konzumenta alogičnošću, nedoslednošću i šokantnošću, koja proističe iz paradoksalnosti, apsurdnosti i direktnosti.

U svedočenju Dragana Aleksića, čelnog dadaiste na teritoriji Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca imamo primer: „Sve bi bilo lepo i krasno da nisam imao toliko kuraži da, pored ove dasosofije počnem o sa čitanjem primera. Ali, kad sam pročitao jednu pesmu koja se zvala 'Ljubavna farmakopeja' i koja je ovako glasila:

kao muzička kompozicija. Putem montaže, diskursi različitih umetnosti spajaju se poput cevi. Termin montaža preuzet je inače iz mašinstva, iz industrije, „kao obični svakodnevni, rutinski i bezlični posao slapanja dijelova u mašine i tehničke uređaje“ (Stanarević, 1998: 13). Kao tekstualne uzorke-primere navešćemo crtež pisma sa „uklesanim“ iskrivljenim slovima u kratkoj priči Dragana Aleksića „Lud je čovek“ (Aleksić, 1978: 28), pesma „Oluja“ sa prostorno „oduvanim“, rasturenim stihovima Vinsente Uidobra (Uidobra, 1985: 110), optofonetska pesma Raula Hausmana „Kp’erious“, koja se onoliko glasno izgovara koliko su velika/mala slova (Hausman, 1985: 98). Tekst Tristana Care „Beleška o poeziji“ izliva se u diskurs o drugim umetnostima: „Poređenje je književno sredstvo koje nas više ne zadovoljava. Postoje sredstvo da se oblikuje slika ili da se ona integriše, ali će elementi biti zahvaćeni u različitim i dalekim sferama.“ (Verezan, 2001: 27). Fernan Verezan, navodi upravo ovaj Carin citat da bi pokazao kolaka je sintaksička rasejanost, razuđenost dadadiskursa.

Fluidnost dadadiskursa dakle obezbeđuje njegova intermedijalna intertekstualnost, komparativnoestetička citatnost. Na drugoj strani, u dadadiskurs veliki upliv ima vanknjiževni materijal: tablice sa cenama (u priči Dragana Aleksića „Pištaljka ide ulicom: gosp-Tipka“ (Aleksić, 1978: 33)), simuliranje matematičkog izraza (u pesmi „Krozolit oax“ istog autora (Aleksić, 1978: 41)) i restoranski meni (u pesmi „Bubreg sa lojem čekati“) (Aleksić, 1978: 42). Pored namere da dezautomatizuje recepciju, ovi diskurzivni implantati imaju za zadatak da dočaraju atmosferu pesme (restoran), da istaknu scijentističnost u pesmi (matematički izraz) ili da karakterizuju lik lake dame (metonimično preko cenovnika). Pomenuti delovi teksta, tekstoidi su, ili stilizovani ready-made-ovi ili preuzeti ready-made-ovi. Poruka koju ovakav diskurs prenosi je da je dada neodvojiva od života.

4. Fleksibilnost

Fleksibilnost, elastičnost dadaističkog teksta definišemo kao sposobnost tematskog i pojmovnog proširivanja, počesto i kontradiktornim tvrdnjama, stavovima, hipotezama. Te kontradikcije su upravo, gledano iz logičkog sistema, sile diskurzivne deformacije i izobličavanja. Dadadiskurs je po pitanju dostizanja granice elastičnosti krajnje radikalna jer se napreže i preko najvećeg naprežanja pri čemu, metaforično nastupaju trajna izobličavanja i pucanja.

Kategorija elastičnosti se čak i direktno pominje u manifestima dadaizma. Ona se odnosi na krutost književnih kanona i viševjekovnu okoštalost književne tradicije. Dragan Aleksić u svom manifestu „Dadaizam“ smatra da se treba razelasticirati jer ne živimo godinama već minutama, sekundama i poziva na prezentizam kao tzv. uputstvo za sopstveni život u umetnosti, jer nema stila stalnosti (Aleksić, 1978: 84-85). To znači, da geneza dadadiskursa, dadaističkog teksta nastaje induktivno, lepljenjem fragmenata jedan za drugi. Promena stavova u diskursu, de facto, je jedino ono što je, sa oksimormonskim prizvukom rečeno □ nepromenljivo.

Elastičnost dadadiskursa u dadaističkoj tekstualnoj praksi očita je na odnosu između semantičkog i asemantičkog, tačnije u transformaciji iz semantičko u ase-

mantičko (zaumno, na primer). Ova transformacija ima svoj analogon u preobražaju književnog u apstraktno muzičko. Reči, glasovi, motivisani dadaističkim slavljenjem primitivnog, tribalnog, preobražavaju se u jedinice ritma a recepcija se sa značenja prebacuje na plan zvučanja:

„tAbA / TaBu tabu mimemamo tabu/ tAbA / Tabu ABU TaBu aBu TabU / bu tAbbbu / Tabu / aBu taBU (popokatepetl) / aBu (popopo) TaBu (kakakaka) / abua abuU abuE abuI / aBUKiabu abukiabu / TaBa ubata tabu / TaBau TaBau (riskant) / tabu u tabau ubuata / Taba U / AbU TABUATA TUBATAUBA/ taba / re re re RE RE/ Rn Rn Rn Rn / Reb en en Rn / Ren RN ReN ErNRen / abu tabu abua a tabu abuaaa / aba tabu abaata / babaata tabu tabauuuuta / taba RN / tabaren / tabararararan (rentabil) / tabaren ENEN tabarerenn (parlevufranse)“ (Aleksić, 1978: 32).

Semantizujući poliglosični elementi neravnomerno su raspoređeni u diskursu (mimemamo (mi nemamo), Popokatepetl, rentabi, parlevufranse), tačnije grupisani su na početku i na kraju pesme. Sredina je elasticizirana zvučnom improvizacijom.

Dadadiskurs se manifestuje sa intencijom izneverenog očekivanja. Tekstovi manifestnog tipa u svojoj osnovi imaju za cilj da razjasne poetiku pravca, da ga za recipijenta učine razumljivim. Ovde, nasuprot tome, tekst služi da dodatno zamagli predstavu o tome šta je dada. Diskurzivne magline pri tome namerno nastaju i njihov cilj je sprečavanje totalnog uvida u tekst, to jest u diskurs. Najradikalniji primer ovakvog formiranja diskursa imamo u zenitizmu, hibridnom avangardnom pravcu sa elementima dadaizma, ekspresionizma, futurizma i konstruktivizma. U tekstu „Stotinu vam bogova: zenitistička barbarogenika u 30 činova“ Ljubomir Micić koristi kao sastavni deo teksta crne pravougaonike koji predstavljaju diskurzivnu maglinu (klaster) čiji je cilj da jače istakne slovni deo teksta (Micić, 1993: 317□333). Performativ ovakvog teksta je, paradoksalno za čitaoca nenaviklog na avangardne eksperimente, dublja hermetizacija istog a to nas dovodi do sledeće dimenzije dadadiskursa, do entropičnosti.

5. Entropija

Entropija, termodinamički pojam, u polju književnog teorijskog diskursa označava meru neuređenosti književnog teksta. Na samom početku ovog segmenta diskursa o dadaističkoj entropiji treba reći da je ona posledica avangardne „tradicije“ u čijim se okvirima nalazila, a koju Gojko Tešić definiše preko „diskontinuiteta“, „razlistanih raznolikih -izama“, kao „čudesnu šumu začaranu raznim vratolomijama, lomovima i prevratima, destruktivnim i sverazarajućim jurišima, na sve što je klasično, tradicionalno, starinsko, konzervativno!“ (Tešić, 1997: 120).

Ekstremno visoka entropija u dadaističkom tekstu je namerna. Nju karakteriše izraziti indeterminizam kada je reč o žanrovskoj pripadnosti konkretnog dadaističkog teksta, poetska i sižejna nepredvidljivost, kao i minimalna redundanca u tekstu. U dadaističkoj prozi imamo tako umetanje (anti)dramskih fragmenata, formalni manirizam versus concordantes, slova različitog fonta, prazna mesta u tekstu i tome

slično. Čak i tekst manifestnog tipa koji treba da ima koheziona svojstva, jer daje neka načela, normativna pravila književnog stvaralaštva, u dadadiskursu ima suprotno dejstvo. Tako se u Aleksićevom dadaističkom manifestu jednostavnog naziva „Dadaizam“ nalaze matematičke antijednačine: „ $2 \times 2 = 5$ “ (...) „ludost = bes“ (Aleksić, 1978: 83) i interpolirana pesma:

„Brizgava rizičnost svetlomrtvi križ./ Razcakljeni pretektonski ubilac/ Krstni belolako stvoreni (mimi)/ Zelena žutost smeđi./ Jarkosivi jarkosivi/ Trititititititititi. / Prebacuje kovitlacarena maska čitana/ (Koleno kokoko le - - - - / - - - no)// Promena kao sekundofaktaksion.“ (Aleksić, 1978: 86).

Posle ovakvih entropičnih interpolacija, čitalac dolazi u poziciju da bude dezorijentisan u diskursu manifesta.

Lirski subjekti često su nosioci entropičnosti poetskog diskursa. U monografiji Endre Bojtara *Književnost istočnoevropske avangarde*, pomenuta avangardna odrednica u naslovu definiše se i preko tipskih lirskih subjekata: „U kojoj meri je dadaizam postao sastavni deo istočnoevropske avangarde pokazuju i njegovi glavni književni junaci: artisti, harlekini, žongleri, klovnovi prisutni su u svim književnostima i u svim žanrovima i otelotvoreni su u bezbrojnim varijantama (...)“ (Bojtar, 1999: 37). Cirkuzantska priroda pomenutih aktera proizvodi nered. On se direktno prenosi u pesmu. Primer za to nam pruža dadaista Vasilij Kamenski sa pesmom „Žongler“: „Čin-drah-tam-dzzz./ Lopta-disk/ Lampa-disk/ Baci-disk/ Isk-isk-isk-isk./ Pan. Lijen. Dan. Sjen./ Propanj. Promijenjen/ Pok. Lok. Dok. Tok./ Skok. / Preskok.// (...)“ (Kamenski, 1985: 109). Poezija Kamenskog, u skladu sa prirodom žonglerskih loptica, pruža obilje fragmenata-reči koje su nezavisne i koje mogu da se proizvoljno kombinuju unedogled.

6. Stohastika

Kombinatoričko ponašanje sistema sa mnoštvom elemenata izgleda neuređeno, sa dosta slučajnosti. Potpuno je paradoksalna činjenica da je dadaistička neuređena kombinatorika namerna. Stohastika, slučajnost u genezi dadadiskursa je kreativni a ne destruktivni princip. Ona, stohastika, unosi indeterminizam u procesu nastanka dadadiskursa i recipijentski fokus sa dovršenog dela prebacuje na proces. Suština dadadiskursa je, dakle u nastajanju a ne u formiranosti.

Da bi se odredila pozicija stohastičkih dadaističkih tekstova, da bi se oni determinisali, što predstavlja svojevršno tzv. izneveravanje dadaističke tekstualne prakse, nastaju metadadadiskursi poput onog Tristana Care koji govori o tome kako treba sačiniti dadaističku pesmu:

„Uzmite novine. / Uzmite makaze. / Odaberite u novinama koji vam se čini dovoljno dugačak / da od njega može biti dovoljno teksta za vašu pesmu. / Izrežite članak. // Zatim pažljivo izrežite sve reči koje tvore / taj članak i odložite ih u vreću. / Radite pomno. / Zatim poredajte izreske jedne pokraj drugih / po redu kako su napuštale vreću. / Prepishite pažljivo / ličiće na pesmu / I eto vi ste, beskrajno originalan pisac / dražesne osetljivosti, koga još nije zahvatila prostota.“ (Cara, 1985: 73).

Pomenuti Carin tekst performativno ukazuje na igrivost dadadiskursa, poziva na procesualnost i predstavlja anticipaciju neoavangardne stohastičke poezije.

Milivoje Pavlović u tekstu „Stohastička poezija“ govori o prirodi ove, u neoavangardi potpuno razvijene vrste poezije: „Veza među smisaonim celinama u gradnji stohastičkog pesništva namerno je fluidna, labava ili sasvim ukinuta, kako bi se u jedinstvenosti i neponovljivosti slučaja pojavili spojevi i unutrašnje veze koji bi bez takvog razigravanja izostali. Reč je o postupku kojim se umetnost jasno odvaja od nauke, u kojoj i nadahnuta variranja moraju biti usmeravana i racionalno kontrolisana. U pristupu stohastičkoj poeziji važno je imati u vidu višesmerne procese koji su označeni aksiološkim elementima uzetim intuitivnim razaznavanjem skupa varijabli slučajnosti, čije se vrednosti menjaju prema izvesnoj zakonomernosti.“ (<http://signalism1.blogspot.com/2009/08/stohasticka-poezija.html> 22.04.2014). Koliko je produktivan ovakav pristup pisanju najbolje će nam pokazati struja u neoavangardnoj poeziji 70-ih godina prošlog veka koja je upravo nazvana stohastičkom poezijom. U svakom slučaju, korene kombinatorike možemo još tražiti u „Bačenim kockama“ Stefana Malarmeua.

Sa dadom, avangardna književnost je, rečeno Vinaverom, nepovratno izabrala „Put kroz kaos“. Teren za dadaističku haotičnost pripremila je prvo atomizacija sveta predmetnosti, što znači da svaki entitet u književnom delu može imati svojstvo subjekta odnosno pomične kategorije. Naredni korak bio je u asidentalnoj dinamizaciji pripovedne forme, koja je za posledicu imala afektivno gomilanje (kombinovanje) entiteta sveta predmetnosti na malom prostoru što pokazuje i sledeći primer:

„Roman mora biti bacakanje, zurno prekokreštanje. Simbol vibracije je električno radijski brzokret. Mašinski odeo broj milion. DADA-roman je električno radijski brzotrzej. (Melchior Vischer Prag Jörg Lisabon i Rotacija). Roman DADA-iste je kugla bačena na čunjene. (Među čunovima i početkom brzotrzej.) Rotacija prarotacija suprarotacija tahitahidrone. (Čunjevi su pali utisak prrrrasak.) 'Sekunda kroz čelo' je roman rotacije u 45 brzostranica. DADA-ist živi kao muha na milisekundu, jer je prenervan. (Špirit, pribadače, profesor zoologija)“ (Aleksić, 1978: 87).

7. Haos

Haos je prirodno stanje bilo kog sistema, manje ili više uređenog. Poetički haos možemo definisati kao književno stvaranje potpuno prepušteno stihiji. Haos je stanje nereda, disharmonije diskordije. Dada u tekst svesno unosi haotične, ekstremnopolarisane elemente:

„Filozofija DADE je žalosna i vesela, milostiva i prostrana, venecijanski kristali, nakit, ispušni ventili, bibliofili, putovanja, pjesnička strujanja, pivare, duševne bolesti, Louis XIII, diletantizam, zadnja opereta, blistava zvijezda, seljak, krigla koja kaplje kap po kap, nova vrsta rozea, eto fizionomije DADE! Nezamršena i neizvjesna.“ (Pikabija, 1985: 146).

Dadadiskursno dejstvo je dakle diskordijanističko. Diskordijanizam je oblik teozofskog verovanja u kreativni princip haosa, koji su krajem 50-ih godina stvorili

štavilu, da bi tu održali minut ćutanja. Naći ćemo se na kapiji groblja Monparnas. N.B. Umoljavate se da ne kačite nikakvu značku književne škole“ (Bear, Karasu, 1997: 178).

8. Relativizam

Dadadiskurs se nalazi u hermeneutičkom krugu sa metadadadiskursom. Oni su neraskidivi. Dadadiskurs svojim samopobijajućim tezama utiče na beskrajnu proizvodnju razlika u tekstu. Ona je namerno paradoksalna, aporetična i apsurdna. Dadadiskurs je samorelativizujući.

Posmatrani entitet/fenomen zavisi od referentnog sistema posmatrača, odnosno od pozicije sa koje sagledava pojavu. Filozofija dadaizma, dadasofija, nastajala je u tekstualnom okruženju tada svežeg ajnštajnovskog diskursa relativističke fizike.¹ Dadasofski diskurs gradi se u dada-manifestima, u kojima dadaisti vidno iskazuju relativistički odnos prema istini: „Cirkulira uvek realizam istine. Istina je m o j pojam ($2 \times 2 = 5$), i kontrast v a r k a je m o j pojam. Dakle netačna je objektivnost istine.“ (Aleksić, 1978: 83). Na pokazanom primeru Aleksić vrlo uočljivo ističe subjekat fizičkim elasticiranjem diskursa, odnosno razvlačenjem reči u prostoru teksta, čime i subjekat metaforično proširuje. Time i na planu zvučanja i na vizuelnom planu i na planu značenja realizuje relativističku prirodu dadadiskursa.

Da bi se shvatio dadaistički tekst, mora se posmatrati iz drugog referentnog sistema – iz metadiskursa. Iz interesa dade za recepciju nastaju tekstovi koji objašnjavaju dadaističku tekstualnu praksu. I dadadiskurs i metadadadiskurs dve su tačke gledišta na isti referentni sistem dadaističke poetike. U memoarskom tekstu „Vodnik dadaističke čete“ Dragan Aleksić objašnjava:

„Dadaizam. što mnogi nisu razumeli, pre je bio filozofski nego umetnički pokret. Služio se umetnošću kao popularnijim izražavanjem. Najveći blef koji se ikada desio ima srž u toj konstataciji. Zaista pravo je čudo da su izvesni ljudi shvatili dadu kao umetničku manifestaciju, i nakalemili svoje male intuicije na čvornasti koren raznolikog, u stvari skeptičnog i ironizatorskog dadaizma. On je pretendovao samo na pokret kao takav, bez smešnih upinjanja futurista u domenu umetnosti. Dada je umetnost uzeo za sredstvo, ne za cilj.“ (Aleksić, 1978: 112).

Metametadadadiskurs poput ovog predstavlja još jedan stupanj kojim se eksplikacija dadadiskursa dovodi u stadijum objašnjenosti. Indikativna je činjenica da svaki naredni metanivo determinacijom prethodnog relativizuje sebe, odnosno svoju dadaističnost. U ovim obrtima, kao što smo mogli da vidimo, u metadiskurzivnim popunjavanjem pukotina možemo naći dokaz da je dadadiskurs pradekonstruktivna tvorevina i da je ovaj metametadadadiskurs samo, logično alogično ćemo reći, posledica kretanja dadadiskursa od antiakadenskog ka akademskom tekstualnom domenu.

---

¹ Opštu teoriju relativnosti Albert Ajnštajn stvara 1916. godine, iste godine kada nastaje i dadaizam.

Literatura

- Алексић, Д. (1978). *Дада танк*. Београд: Нолит.
- Беар, А., Карасу, М. (1997). *Дада: историја једне субверзије*. Сремски Карловци, Нови Сад: Издавачка књижевна Зорана Стојановића.
- Berens, R. F. (1985). „Valetti oda“ u: *Antologija dadaističke poezije* (priredio Branimir Donat). Novi Sad: Bratstvo-jedinstvo. (64)
- Bojtar, E. (1999). *Književnost istočnoevropske avangarde*. Beograd: Narodna knjiga □ Alfa.
- Cara, T. (1985). „Kako sačiniti dadaističku pjesmu“, u: *Antologija dadaističke poezije* (priredio Branimir Donat). Novi Sad: Bratstvo-jedinstvo. (73)
- Fuko, M. (2007). *Poredak diskursa*. Loznica: Karpos.
- Hausman, R. (1985). „K'perioum optofonetska pesma“ u: *Antologija dadaističke poezije* (priredio Branimir Donat). Novi Sad: Bratstvo-jedinstvo. (98)
- Kamenski, V. (1985). „Žongler“ u: *Antologija dadaističke poezije* (priredio Branimir Donat). Novi Sad: Bratstvo-jedinstvo, (109)
- Мицић, Љ. (1993). „Стотину вам богова: зенитистичка барбарогеника у 30 чинова“ у: Антологија песништва српске авангарде 1902□1943 (приредио Гојко Тешић) (317□333). Нови Сад: Светови.
- Pavlović, M. (2009). „Stohastička poezija“, Dostupno na: <http://signalism1.blogspot.com/2009/08/stohasticka-poezija.html>
- Pikabija, F. (1985). „Dada filozof“, u: *Antologija dadaističke poezije* (priredio Branimir Donat). Novi Sad: Bratstvo-jedinstvo. (73)
- Станаревић, Р. (1998). *Монтажа, авангарда, књижевност*. Београд: Народна књига □ Алфа.
- Тешић, Г. (1997). Како сам се нашао у митској шуми авангарде: четири = један, *Авангарда*, 1, 120□123.
- Thornley, K.W., Hill, G. (1979). *Principia Discordia*, Yellow Cover. Dostupno na: <http://www.principiadiscordia.com/downloads/Principia%20Discordia.pdf>
- Tugendhat, E. (2010). *O smrti*. Loznica: Karpos.
- Udobro, V. (1985). „Oluja“ u: *Antologija dadaističke poezije* (priredio Branimir Donat). Novi Sad: Bratstvo-jedinstvo, (173)
- Verezan, F. (2001). „Poezija“ u: *Književni žanrovi i tehnike avangarde*. Beograd: Narodna knjiga □ Alfa.
- Zerafa, M. (1997). Predavangarde i avangarde. *Avangarda*, 1, 33□44.

Vladimir Perić

DADADISCOURSE

Summary

Dadadiscourse, dadaistic discourse, is antidiscourse since it refuses to enter the perilous discourse order. It does not want to exercise its own control by means of classifications, organizations and distributions, and that is why it succumbs to the element of thought and conscious heading towards self-disintegration. Dadadiscourse performative is affirmed in polemics. In spoken module, in dadaistic programs called matinees, it represents a group of teratologized speaking acts which provoke the appearance of the pamphlet discourse: it lures the dominant discourse to statements and then it withdraws. In Serbian literature, dadaistic discourse with its entropy disturbs the discourse order which is based on epic consciousness, patriarchal culture and rationalistic idea of progress, that is to say evolution.

vladimirperic99@gmail.com

